

Доброскок Поліна Юрійвна,

здобувач вищої освіти ступеня магістра
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Боротьба з корупцією в Україні є одним з пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів. Проте, попри розгалужену систему антикорупційного законодавства, посилену увагу суспільства, позитивні зміни відбуваються занадто повільно. Негативний вплив корупції на суспільне життя держави потребує детального вивчення та дослідження. Дуже багато причин розвитку корупції безпосередньо пов'язані з труднощами становлення незалежної держави України, як члена міжнародного та європейського рівня.

Сьогодні досить активно у вітчизняній криміналістичній літературі обговорюються питання, пов'язані з протидією корупційним правопорушенням Невід'ємним елементом розслідування будь-якого кримінального правопорушення є належне його криміналістичне забезпечення.

Так, ефективність розслідування корупційних правопорушень зумовлена рівнем криміналістичного забезпечення цього процесу, основне завдання якого полягає в оптимізації діяльності органів кримінальної юстиції у протидії злочинності за рахунок упровадження досягнень науково-технічного прогресу. Як слушно зазначає В.Ю. Шепітько, у сучасному глобальному світі завдання криміналістики зумовлені необхідністю системного криміналістичного забезпечення відповідних органів правозастосування, які діють не лише в Україні, а й у різних країнах світу та спрямовані на оптимізацію процесів виявлення, розкриття, розслідування та попередження злочинів, а отже, і сприяють встановленню істини у справі [1, с. 150].

Однак технологічний процес «не стоїть на місці», і проблема криміналістичного забезпечення залишається актуальною дотепер та потребує подальшого дослідження, адже вдосконалення і технізація способів учинення корупційних злочинів, створення нових корупційних схем вимагає впровадження у діяльність органів кримінальної юстиції нових розробок, що відповідали б сучасним потребам судово-слідчої практики [2, с. 183].

Відтак, одним із перспективних напрямів підвищення ефективності організації досудового розслідування корупційних правопорушень слід уважати впровадження новітніх інформаційних систем та технологій, під якими прийнято розуміти організаційно впорядковану сукупність масивів інформації про об'єкти та інформаційні технології, у тому числі засоби сучасної комп'ютерної техніки, програмне забезпечення і мережі зв'язку, що забезпечують процеси введення, опрацювання та видачі інформації. Тому перед ученими криміналістами постають завдання щодо розробки й впровадження в слідчу практику таких інформаційних систем і технологій, які виступають підґрунтям інформаційного забезпечення підтримки прийняття рішення слідчим, що здійснює кримінальне провадження.

Під інформаційним забезпеченням слід розуміти створення та впровадження інформаційних систем і технологій, що здійснюють збір, обробку, накопичення, збереження, пошук, аналіз і передавання даних правового, організаційного, тактичного та методичного характеру, які створюють інформаційні умови для ефективного здійснення досудового розслідування.

Так, на думку В. М. Журавля, Н. В. Павлюк, найбільш продуктивними, такими, що відповідають як сучасному стану наукових досліджень, так і потребам слідчої практики, можна визнати інформаційно-довідкову, інформаційно-пошукову та інформаційно-консультативну системи. Якщо перші дві утворюються на суто емпіричній основі, то остання базується не лише на статистично значущій інформації, а й на масиві відповідних узагальнених знань, насамперед на висновках певної групи фахівців [3, с. 15].

Першими й найбільш поширеними слід уважати інформаційно-довідкову та інформаційно-пошукову системи, призначення яких полягає насамперед у забезпеченні автоматизованого режиму пошуку й оброблення статистичних (кількісних) показників, що містяться в різних видах криміналістичних обліків. Це стосується, насамперед, інформації про осіб, які вчинили злочин, способи вчинення злочину і відповідні сліди, предмети злочинного посягання.

Дещо складнішими з точки зору внутрішньої архітекτονіки та процесу побудови є інформаційно-консультативні системи, що функціонують на підставі звірених даних про можливого злочинця та обставини вчинених ним злочинів із так званими ресурсними характеристиками, тобто з ознаками всіх узагальнених ідентичних злочинів, інформацією про злочинців, а також судженнями певної категорії досвідчених фахівців, які містяться в базі даних [3, с. 14–17].

З метою автоматизації запровадження зазначених систем перспективним слід вважати можливість створення відповідних комп'ютерних програм. Зокрема, комп'ютерної програми з умовною назвою «Протидія корупції», до структури якої можуть входити два блоки: ресурсний і консультативний. Перший блок включає узагальнену інформацію, яка представлена за категоріями злочинів корупційної спрямованості й містить такі відомості: довідкові дані про характерні ознаки певної категорії корупційного злочину, а саме: предмет злочинного посягання, спосіб злочину, дані про обстановку злочину, особу злочинця, типові сліди, а також об'єкти, що з ними пов'язані, способи їх вилучення; дані щодо потенційно корупційних сфер діяльності та відповідні ризики виявів корупційних діянь та/або виникнення корупційних ситуацій; перелік корупційно небезпечних функцій, що виконуються службовою особою, під час реалізації яких найбільш імовірно виникнення корупційних виявів або дій; нормативна база, що включає тексти конвенцій, законів, коментарів до них, а також необхідні постанови, положення, накази, розпорядження, з якими потрібно ознайомитися слідчому; зразки документів, що використовуються під час кримінального провадження, наприклад, «Запити», «Клопотання», «Постанови», «Повідомлення», «Рапорти», «Обвинувальні акти» тощо; архівні дані про справи за певною категорією злочинів і відповідні судові рішення.

Другий блок зазначеної комп'ютерної системи може включати відомості щодо оптимальної організації розслідування злочинів корупційної спрямованості. Принцип роботи цього блоку – «запит – повідомлення», коли користувач (найчастіше слідчий) заносить до спеціальних вікон такі відомості з матеріалів кримінального провадження, як місце вчинення корупційного діяння; сфера діяльності; відомості про підозрювану особу, у тому числі категорію, до якої належить службова особа; вид функцій, що виконуються цією особою; відомості про доходи, витрати, майно й зобов'язання майнового характеру особи та близьких членів її сім'ї; ознаки, що характеризують корупційну поведінку посадової особи, у тому числі соціальні індикатори корупційної поведінки; наявність ознак у роботі установи, організації, підприємства, що породжують корупційні правопорушення або сприяють їх розповсюдженню; спосіб, знаряддя й засоби вчинення; предмет злочинного посягання; сума неправомірної вигоди (хабара) або сума матеріальних збитків; інформація про

заявника; наявні і матеріалах провадження докази та проведені слідчі (розшукові) дії.

Резюмуючи викладене вище зазначимо, що запропоновану систему необхідно розглядати як вагоме підґрунтя інформаційного забезпечення підтримки прийняття рішення слідчим, детективом, прокурором, які здійснюють досудове розслідування за конкретним кримінальним провадженням.

Список використаних джерел

1. Шепитько В. Криміналістика в системі юридических наук и ее роль в глобальном мире. *Криміналістика та судова експертиза: наука, навчання, практика* : зб. наук. пр.: у 2 т. Харків : Апостіль, 2014. Т. 1. С. 142–153.

2. Павлюк Н. В. Інформаційне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень корупційної спрямованості: поняття та шляхи реалізації. Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. праць. Харків : Право, 2014. Вип. 28. С. 182–190.

3. Журавель В. А. Автоматизовані інформаційні системи як засіб забезпечення ефективності досудового розслідування. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. Харків : Право, 2015. Вип. 15. С. 13–21.